

บทที่ 4

ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษาศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

การพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศไทย เดิมเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมปกติ แต่เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลใช้บังคับ ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จนดำเนินมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ก็ยังคงมีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ เพียงแต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 311 วรรคท้าย นั้น บัญญัติว่า “คำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เปิดเผยและเป็นที่สุด” แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 ได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ดังกล่าว โดยบัญญัติว่า

“การพิพากษาคดีให้ถือเสียงข้างมาก โดยผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้อง
ทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือ พร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ให้เปิดเผยและเป็นที่สุด เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสาม

ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อ
ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่มิคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้

หลักเกณฑ์การยื่นอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา
ให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด”

ดังนั้นจึงเห็นว่าจากเดิมที่ผู้ต้องคำพิพากษาไม่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง
ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ เพราะคำสั่งและคำพิพากษาของ
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นที่สุดตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาเป็นผู้ต้องคำพิพากษาสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือ

คำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ซึ่งสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาในคดีอาญาเป็นสิทธิ อันพึงมีของคู่ความ โดยเฉพาะฝ่ายจำเลยซึ่งเป็นผู้ได้รับผลร้ายจากผลของคำพิพากษา จึงควรได้รับการคุ้มครองสิทธิซึ่งเป็นแนวคิดอันสอดคล้องต้องกันของนานาอารยประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เพื่อเปิดโอกาสให้แก่จำเลยหรือผู้ต้องคำพิพากษาให้ได้รับการทบทวนคำพิพากษาหรือคำสั่งจากศาลที่สูงกว่า เนื่องจากคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น อาจมีความผิดพลาดบกพร่องอันเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ และสิ่งสำคัญก็คือเพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลยหรือผู้ต้องคำพิพากษาที่จะได้รับการพิจารณาโดยเที่ยงธรรม (Fair Trial) จากกระบวนการยุติธรรมของประเทศ ทั้งยังเป็นการช่วยให้เกิดเอกภาพในการวินิจฉัยคดีของศาลด้วย

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม แล้ว เห็นว่าเป็นการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาโดยเป็นการตั้งเงื่อนไขที่ไม่มีความชัดเจน ทั้งยังไม่สอดคล้องกับหลักสากลในเรื่องการแก้ไขทบทวนคำพิพากษาในคดีอาญาตามหลักสิทธิมนุษยชน อันเป็นหลักสากลระหว่างประเทศ และที่สำคัญหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ตาม มาตรา 5 และ มาตรา 30 วรรคหนึ่งและวรรคสาม ดังนี้ จึงเกิดข้อปัญหาที่ต้องพิจารณา เพื่อจะนำไปสู่ความเข้าใจในปัญหาจนสามารถเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหากรณีสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

4.1.1 วิเคราะห์ปัญหากรณีสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ในเรื่องสิทธิของการอุทธรณ์ข้างต้นนั้น เห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาในคดีอาญามากเกินไป ไม่สอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 ซึ่งบัญญัติหลักประกันไว้ว่า “บุคคลชอบที่จะได้รับความเท่าเทียมกันอย่างเต็มที่ในการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยโดยศาลซึ่งอิสระและยุติธรรม ในการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนข้อกล่าวหาในคดีอาญาที่มีต่อเขา” จากกรณีนี้บุคคลซึ่งเป็นผู้ถูกดำเนินคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้จะมีสถานะคนละสถานะมีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกัน แต่บุคคลทุกคนจะต้องมีความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่กฎหมาย

สูงสุดของประเทศนั้นจะต้องให้การรับรองคุ้มครองแก่ประชาชนของตน แม้ปัญหาที่เกิดในทางปฏิบัติคือ ความไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น หากใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้เท่าทันกับความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่ที่ยังสามารถให้คุณให้โทษแก่บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งยังมีพวกพ้องที่มีอิทธิพล แต่หลักที่ควรต้องคำนึงถึงและนำมาพิจารณาด้วยในการบัญญัติกฎหมายคือ หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิด ผู้กระทำความผิดไม่ว่าตนเองจะอยู่ในสถานะใดก็ตามจะต้องได้รับโทษเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่นที่กระทำความผิดในความผิดฐานเดียวกันโดยไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งกรณีนี้เป็นความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายในทางสารบัญญัติ ส่วนความเสมอภาคกันในทางวิธีบัญญัติคือ หากผู้กระทำความผิดเมื่อกระทำความผิดแล้วผู้กระทำความผิดจะต้องถูกดำเนินคดีอาญาเท่าเทียมกันโดยไม่มีข้อยกเว้น

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสามที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้”

กรณีดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ก็ต่อเมื่อปรากฏพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ การมีข้อจำกัดในเรื่องผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่เท่านั้นถึงจะยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้เป็นข้อจำกัดในเรื่องของปัญหาข้อเท็จจริง เกิดปัญหาว่ากฎหมายมิได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องคำพิพากษาในการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายด้วย แม้กฎหมายจะบัญญัติขึ้นมาเป็นพิเศษเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีอิทธิพล แต่การให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์และฎีกาเป็นกลไกหนึ่งในการตรวจสอบการใช้อำนาจภายในองค์กรของศาล เนื่องจากผู้พิพากษาสามารถทำหน้าที่ตุลาการได้อย่างอิสระและปราศจากการแทรกแซงใดๆ อีกทั้งผู้พิพากษาที่ประกอบขึ้นเป็นศาลนั้นก็เป็นผู้ชนธรรมดาที่อาจเกิดความผิดพลาดบกพร่องในการทำคำพิพากษาวินิจฉัยคดีได้ โดยหากมีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดข้อเท็จจริงก็ดี การปรับใช้กฎหมายก็ดี การกำหนดบทลงโทษก็ดี ย่อมเกิดข้อผิดพลาดได้เสมอ และความผิดพลาดบกพร่องอาจสืบเนื่องมาจากปริมาณคดีที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยรวบรัด ดังนั้นความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาคดีย่อมมีน้อย โอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดย่อมมีมาก และความผิดพลาดบกพร่องอาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากความไม่รู้

หรือไม่ละเอียดรอบคอบเพียงพอหรือความหลงผิด ซึ่งกรณีทั้งหลายเหล่านี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวผู้เป็นผู้พิพากษาเอง อีกทั้งในด้านพยานหลักฐานที่ผู้พิพากษาใช้ประกอบในการวินิจฉัยคดีก็อาจเกิดความผิดพลาดบกพร่องได้ด้วย เป็นต้นว่าพยานหลักฐานอาจไม่ถูกต้อง ไม่ตรงกับความจริง ไม่ครบถ้วน ซึ่งปัญหาเหล่านี้นำมาซึ่งการวินิจฉัยคดีที่ผิดพลาดได้

เมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยส่วนใหญ่มักให้การปฏิเสธและต่อสู้คดีในทุกประเด็นข้อกล่าวหาไม่ว่าจะเป็นประเด็นข้อกฎหมายหรือประเด็นข้อเท็จจริง ซึ่งในส่วนที่เป็นประเด็นข้อกฎหมายส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องอำนาจฟ้องของโจทก์หรือผู้ร้อง หรือปัญหาเกี่ยวกับการตีความเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดตามฟ้อง หรือเกี่ยวกับการตีความกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการตีความข้อกฎหมายที่ยังไม่เคยมีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยมาก่อน ดังนั้นการตีความขององค์คณะผู้พิพากษาทั้ง 9 คน จึงมีความสำคัญมากเพราะเป็นอำนาจขององค์คณะผู้พิพากษาในคดีนั้น โดยเฉพาะ ซึ่งสามารถเป็นแนวให้องค์คณะผู้พิพากษาในคดีอื่นยึดถือตามได้ เพราะถือว่าเป็นคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเช่นเดียวกัน ดังนั้นแม้้องค์คณะผู้พิพากษาจะมีความเห็นไม่ตรงกัน แต่ทั้งนี้ก็ถือตามเสียงข้างมาก หากมีกรณีที่องค์คณะผู้พิพากษา 9 คนในคดีอื่นที่ฟ้องมาภายหลัง เห็นว่าคดีมีประเด็นข้อกฎหมายเช่นเดียวกันกับคดีที่องค์คณะผู้พิพากษาในคดีก่อนมีคำวินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากไว้แล้ว แต่ไม่เห็นด้วยกับเสียงส่วนใหญ่ขององค์คณะผู้พิพากษาในคดีก่อน จึงมีมติในข้อกฎหมายแตกต่างจากคดีก่อน ซึ่งแม้จะกระทำได้ เพราะกฎหมายได้ให้อิสระแก่ผู้พิพากษา แต่การที่องค์คณะผู้พิพากษามีมติในข้อกฎหมายขัดกับคำวินิจฉัยในคดีก่อนนั้น ผลร้ายอาจตกอยู่กับผู้ต้องคำพิพากษา เพราะไม่มีโอกาสที่จะให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้พิจารณาทบทวนข้อกฎหมายดังกล่าวได้อีกครั้ง เพราะกรณีจะอุทธรณ์ได้นั้นจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ทั้งยังทำให้ความเชื่อมั่นในคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองลดลงไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างมาก¹⁹³

ดังนั้นหากกฎหมายมิได้กำหนดสิทธิในการอุทธรณ์ไว้ให้บุคคลมีความเสมอภาคกัน ผู้ที่ไม่ถูกกำหนดสิทธิให้อุทธรณ์คำพิพากษาอย่างบุคคลอื่นก็ไม่อาจอุทธรณ์คำพิพากษาอย่างบุคคลทั่วไปได้ เป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้น เพราะศาลทุกศาลไม่มีอำนาจในการแก้ไขคำพิพากษาที่ได้อ่านแล้วโดยพลการได้ วิธีแก้ไขความบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นได้ คือ บุคคลสามารถมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาโดยไม่มีเงื่อนไขข้อกำหนดที่มีลักษณะเป็นการขัดขวางการให้ความยุติธรรมอันเป็นการขัดต่อสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค เพราะสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาเป็นบทบัญญัติที่รัฐควรบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิประชาชน

¹⁹³ อติเทพ ธีระวัฒน์. (2552). สิทธิในการอุทธรณ์ของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. หน้า 44.

เมื่อพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ที่กำหนดว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้” โดยหลักเกณฑ์ในการยื่นอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด ซึ่งระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้กำหนดหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2551 ข้อ 5 ที่ออกโดยอาศัยอำนาจรัฐธรรมนูญ กำหนดให้ผู้ต้องคำพิพากษายื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จากหลักเกณฑ์นี้ก็จะพบปัญหาอีกหนึ่งประการ คือ กำหนดเวลา 30 วัน ที่ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้นเห็นวาระเวลาดังกล่าวมีความเหมาะสมดีแล้ว แต่ปัญหาอยู่ที่ในกรณีหากกำหนดเวลา 30 วัน ที่ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้น หากผู้ต้องคำพิพากษามีพฤติการณ์พิเศษ หรือมีเหตุสุดวิสัย โดยเป็นเหตุที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้ต้องคำพิพากษาไม่สามารถยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ได้ เหมือนกับการยื่นอุทธรณ์ในคดีอาญาทั่วไป

เมื่อพิจารณาคติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966 หรือ ICCPR) ข้อ 14 ที่บัญญัติว่าในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งบุคคลถูกหาว่ากระทำผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็มที่ คือ สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความตามความประสงค์ของตน ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ได้เปิดโอกาสให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้แล้ว แต่การอุทธรณ์ตามบทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นการตั้งเงื่อนไขข้อปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นการสร้างความไม่สะดวกแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ผู้ต้องคำพิพากษาจะอุทธรณ์คำสั่งและคำพิพากษาได้นั้นจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่อันเป็นสาระสำคัญแก่คดี ทั้งจะต้องยื่นอุทธรณ์ภายในระยะเวลาเพียง 30 วัน จากกรณีดังกล่าวนี้เป็นการขัดขวางสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษา โดยเป็นการไม่เปิดโอกาสให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาจะสามารถขอขยายระยะเวลาที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลเพื่อให้มีการทบทวนคำพิพากษาดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งหากกรณีมีพฤติการณ์พิเศษไม่อาจยื่นอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาได้ทันเวลากำหนด

ระยะเวลาที่กำหนดให้ผู้ถูกดำเนินคดีหรือผู้ดำเนินคดีใช้สิทธิในการอุทธรณ์ได้นั้น เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการที่บุคคลนั้นจะปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดที่ตนจะต้องปฏิบัติ ต่อศาล ถ้าหากระยะเวลาที่สั้นกระชั้นชิดจนเกินไป ก็เป็นทางที่นำไปสู่ความไม่ยุติธรรมได้ โดยจะเป็นการไม่เปิดช่องทางให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถใช้สิทธิของตนเองได้อย่างเหมาะสมและพอดี ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ดังนั้นจากที่ได้ศึกษามาแล้ว เมื่อกล่าวถึงหลักทฤษฎีกระบวนการ ยุติธรรม (Due Process) โดยการบังคับใช้กฎหมายตามทฤษฎีนี้ยึดกฎหมายเป็นหลัก การบังคับใช้ กฎหมายจะต้องมีความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม โดยจะมีอุปสรรค ขัดขวางในการจะส่งผู้ต้องหาผ่านขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างไม่สะดวกไม่ได้ รัฐต้องเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของผู้ถูกดำเนินคดี ในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือราษฎรและความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรต้องอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกัน การบังคับ ใช้กฎหมายจะต้องบังคับใช้แก่สมาชิกในสังคมโดยเสมอภาค ภายใต้หลักนิติธรรมปราศจาก ความลำเอียงหรือรังเกียจโดยสิ้นเชิงตามหลักทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น

อย่างไรก็ตาม แม้เป้าหมายการดำเนินคดีอาญาคือการค้นหาความจริง แต่การกระทำ ทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ย่อมไม่ถูกต้องตามหลัก นิติรัฐ เพราะรัฐมีหน้าที่ต้องอำนวยความสะดวก การเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของ ผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นหลักสำคัญในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การค้นหา ความจริงเพื่อให้ได้ตัวบุคคลมาลงโทษ จะต้องอยู่ในกฎเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้จึงถือว่า ถูกต้องตามวิถีทาง ดังนั้นมาตรการซึ่งใช้ในการนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดหรือมาตรการ บังคับต่างๆ ต้องได้รับการควบคุมตรวจสอบมิให้ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งจะเป็น การค้นหาความจริงที่ถูกต้องมากกว่าการใช้อำนาจในเชิงบังคับอันเป็นจุดเกาะเกี่ยวเชื่อมโยง หลักการตรวจสอบค้นหาความจริงและหลักในการประกันสิทธิเสรีภาพที่สำคัญซึ่งต้องประสาน ควบคู่กันไปโดยตลอด มิใช่การบังคับโดยกำหนดว่าจะต้องมีเวลาในการอุทธรณ์เพียงเท่านี้เท่านั้น โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถขอขยายระยะเวลาในการอุทธรณ์ได้นั้น จึงเป็น แนวทางเพื่อไปสู่การที่พิพากษาว่าบุคคลใดมีความผิดตามฟ้องอย่างไม่ถูกต้องและไม่ยุติธรรม

กรณีคดีอาญาทั่วไปคู่ความที่ไม่พอใจคำพิพากษาศาลชั้นต้นก็สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ โดยจะต้องยื่นอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้นภายใน 1 เดือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198¹⁹⁴ หากคู่ความที่ต้องการยื่นอุทธรณ์แต่มีเหตุขัดข้องไม่สามารถเรียบเรียงคำอุทธรณ์ และ

¹⁹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198 บัญญัติว่า “การยื่นอุทธรณ์ ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้น ในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟัง

ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลชั้นต้นภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ก็อาจยื่นคำขอโดยตรง โดยทำเป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ดังกล่าวต่อศาลชั้นต้นได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23¹⁹⁵ ซึ่งศาลชั้นต้นจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะอนุญาตหรือไม่ ส่วนการขอขยายระยะเวลาในคดีอาญาก็สามารถนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 มาใช้บังคับโดยอนุโลมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

จากการที่ได้ศึกษาแล้วพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 มิได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่า ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายได้ เพราะบัญญัติไว้แต่เพียงว่าผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งสามารถอุทธรณ์ได้ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น และปัญหาอีกกรณีคือในเรื่องผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในกำหนดระยะเวลา 30 วัน นับแต่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ก็ไม่มีบทบัญญัติใดบัญญัติว่า หากเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาแล้ว ผู้ต้องคำพิพากษสามารถยื่นคำร้องขอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอขยายระยะเวลาในการอุทธรณ์ได้ จึงเป็นปัญหาที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม

ให้เป็นหน้าที่ศาลชั้นต้นตรวจอุทธรณ์ว่าควรจะรับส่งขึ้นไปยังศาลอุทธรณ์หรือไม่ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าเห็นว่าไม่ควรรับให้จดเหตุผลไว้ในคำสั่งของศาลนั้นโดยชัดเจน.”

¹⁹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 บัญญัติว่า “เมื่อศาลเห็นสมควรหรือมีความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้ หรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งอันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่น เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายหรือย่นเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย.”

4.1.2 แนวทางแก้ไขปัญหากรณีสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

จากปัญหาในข้อ 4.1.1 ที่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้อรรถคดีจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 มิได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่า ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายได้ อีกทั้งผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในกำหนดระยะเวลา 30 วัน นับแต่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ก็ไม่มีบทบัญญัติใดบัญญัติว่า หากเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาแล้ว ผู้ต้องคำพิพากษสามารถยื่นคำร้องขอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอขยายระยะเวลาในการอุทธรณ์ได้

ฉะนั้น หลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ควรแบ่งวิธีการแก้ไขออกเป็น 2 กรณี คือ

1) แก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาได้ โดยโจทก์หรือผู้ร้องและผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งมีสิทธิอุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงได้แต่ต้องเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องแก่คดี เพราะเมื่อพิจารณาเจาะจงลงไปถึงผู้ต้องคำพิพากษานั้นจะเป็นเรื่องที่ผลของคำพิพากษากระทบต่อเสรีภาพของผู้ต้องคำพิพากษาที่จะได้อยู่อย่างอิสระปราศจากการคุมขัง อีกทั้งหากกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะสามารถอุทธรณ์ได้ต้องมีพยานหลักฐานใหม่จะเป็นการที่ทำให้ข้อเท็จจริงนั้นเพิ่งปรากฏขึ้นในชั้นอุทธรณ์มิได้ดำเนินการสืบสวน สอบสวน รวบรวมข้อเท็จจริงตามความผิดมาตั้งแต่ชั้นของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือคณะผู้ไต่สวนอิสระแล้วแต่กรณี จนมาถึงชั้นอัยการสูงสุดเพื่อยื่นฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งพอมาถึงขั้นนี้ก็เป็น การข้ามขั้นตอนทำให้พยานหลักฐานใหม่ดังกล่าวไม่ได้รับการพิจารณาไต่สวนจากศาลมาตั้งแต่ต้นทาง แต่ในเรื่องการอุทธรณ์โทษที่ลงแก่ผู้ต้องคำพิพากษาการกำหนดโทษ การรอกการลงโทษ หรือเป็นพยานหลักฐานที่แสดงถึงเหตุผลหย่อนโทษ หรือเหตุยกเว้นโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาหรือจำเลยนั้น ควรได้รับการรับรองหรืออนุญาตโดยผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะไม่น้อยกว่าสามคน ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเสียก่อน

ดังนั้น จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันว่า ให้คู่ความประสงค์ที่จะอุทธรณ์คำพิพากษา อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด อีกทั้งเรื่องที่ต้องคำพิพากษาจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้นั้น จะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวข้องแก่ประเด็นแห่งคดี แต่ทั้งนี้ย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ในกรณีที่คู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาล ต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดี

สืบเนื่องจากการที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966 หรือ ICCPR) และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 ดังได้กล่าวไปแล้วข้างต้น อีกทั้งประเทศไทยยังได้บัญญัติคุ้มครองหลักการสากลดังกล่าวไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ตามมาตรา 5 และมาตรา 30 กล่าวคือ ข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการวินิจฉัยคดีของผู้พิพากษา หรือความไม่ถูกต้องแท้จริงของพยานหลักฐานที่ศาลใช้ในการวินิจฉัยตัดสินคดี จำต้องมีการแก้ไข ซึ่งการแก้ไขที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยภาระหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมคือการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 5 ได้บัญญัติให้หลักประกันว่า “ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าแหล่งกำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติดังกล่าวทำให้ทราบว่าประเทศไทยได้มีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองความเสมอภาคของประชาชนเอาไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แม้ว่าจะได้บัญญัติถึงหลักความเสมอภาคของประชาชนไว้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่สามารถทำให้ทุกคนเสมอภาคกันได้ ทั้งนี้สาเหตุอาจมาจากสถานะที่ต่างไปของแต่ละบุคคล ทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีมีความเคร่งครัดมากขึ้นสำหรับบุคคลบางกลุ่มที่มีตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เข้ามาบริหารประเทศ แต่หากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนั้น เป็นการขัดขวางการดำรงไว้ซึ่งสิทธิความเสมอภาคของบุคคลแล้ว เห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรและไม่ยุติธรรม นอกจากนั้นกฎหมายทั่วไปตามหลักสากล ยังบัญญัติให้สิทธิแก่คู่ความที่จะอุทธรณ์ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างต่อศาลสูงได้ เพื่อถ่วงถ่วงตรวจสอบว่าศาลล่างได้พิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ดังนั้นเพื่อควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของคำพิพากษา จึงเห็นควรให้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความยุติธรรม ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญและเป็นวัตถุประสงค์หลักของการอุทธรณ์

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม บัญญัติให้หลักประกันไว้ว่า วรรคหนึ่ง “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” และวรรคสามบัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สถานภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้” บทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ องค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลแตกต่างกันในสาระสำคัญที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน การปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญให้แตกต่างกัน หรือปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค โดยหลักความเสมอภาคเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งจะไม่มีคุณค่าแต่อย่างใด หากมนุษย์ไม่มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับคนอื่น เพราะการที่บุคคลถูกดำเนินคดีอาญา ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้น หากกระบวนการทางอาญามีได้เข้าไปคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและถือว่าเป็นการปฏิเสธหลักการที่ว่าไม่ควรมิบุคคลใดถูกปฏิเสธความยุติธรรม

การอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาและคำสั่งนั้น มีขึ้นก็เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและแก้ไขข้อบกพร่องของศาลนั้นๆ เนื่องจากมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในการพิจารณา สิทธิในการอุทธรณ์จึงเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นภายหลังจึงไม่ใช่สิทธิขั้นมูลฐาน การอุทธรณ์จึงไม่ใช่การบังคับ ฉะนั้นคู่ความอาจจะใช้สิทธิหรือสละสิทธิในการอุทธรณ์ก็ได้ กฎหมายได้ยึดถือกันเป็นหลักสากลว่า “บุคคลไม่ควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษสองครั้งในการกระทำครั้งเดียว” จำเลยจะถูกพิจารณาซ้ำในการกระทำของตนไม่ได้เพราะการกระทำเช่นนี้เป็นโทษกับผู้ถูกกล่าวหา แต่การตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาในคดีอาญานั้นมิใช่การพิจารณาเพื่อลงโทษจำเลยซ้ำอีกครั้งในการกระทำครั้งเดียวของจำเลยแต่อย่างใด แต่กลับเป็นสิ่งที่เป็นการคุ้มครองกับผู้ถูกกล่าวหาโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- (1) เพื่อป้องกันแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล
- (2) เพื่อเป็นการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and balance) ในองค์กรเดียวกันและตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินกระบวนการพิจารณา
- (3) เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา (Due process) ตามหลักนิติธรรม

การร่วมมือกันในการตรวจสอบค้นหาความจริงย่อมต้องให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหามากที่สุด ดังนั้นการตรวจสอบพิสูจน์ความจริงโดยองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องมีการคนและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน เพื่อความโปร่งใสในระบบกระบวนการตรวจสอบนั้นๆ อีกทั้งผู้ตกเป็นจำเลยก็มีหน้าที่ในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองมีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อให้ได้ความกระจ่างที่สมบูรณ์ เพื่อจะได้ทำให้กระบวนการยุติธรรมสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ 2 ประการอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคมและเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของต่างประเทศแล้ว ประเทศไทยมีรากฐานแนวความคิดของการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาจากประเทศฝรั่งเศส จากการศึกษาการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้เสนอแนวทางด้วยการนำความคิดให้มีการปรับปรุงรูปแบบหรือโครงสร้างของคณะตุลาการคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยการนำรูปแบบของระบบศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐของประเทศฝรั่งเศสมาใช้ให้เป็นศาลในระบบศาลยุติธรรม แต่ยังคงไว้ซึ่งความคิดหรือนิติวิธี (Justice Method) ตามระบบศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐของประเทศฝรั่งเศสไว้ โดยเรียกศาลนี้ว่าศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งประเทศฝรั่งเศสตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐที่ห้า ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี ค.ศ. 1993 กำหนดให้ศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ ทำหน้าที่พิจารณาคดีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำผิด บุคคลที่อาจถูกกล่าวหาได้แก่ รัฐมนตรี บุคคลทั่วไปที่เป็นผู้สมรู้ร่วมคิดทั้งเป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำความผิด โดยการได้สวนหาข้อเท็จจริงในกรณีรัฐมนตรีถูกฟ้องกระทำโดยองค์คณะได้สวนหาข้อเท็จจริงของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ ซึ่งผลของคำพิพากษาของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐอาจถูกตรวจสอบทบทวนเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แต่ต้องทำการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาภายในกำหนดสามเดือน ทั้งนี้โดยวิธีการให้สิทธิคู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาในข้อกฎหมายไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

อีกทั้งในประเทศฟิลิปปินส์ ก็มีศาลที่ดำเนินคดีแก่ผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารประเทศเช่นเดียวกับประเทศไทย มีการจัดตั้งองค์กรศาลพิเศษเพื่อพิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับการทุจริตประพฤตินิยมของเจ้าพนักงานเรียกว่าศาลแซนดิแกนบายาน มีลักษณะกระบวนการคล้ายกับศาลพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศฝรั่งเศส ศาลแซนดิแกนบายานนี้พิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับการทุจริตประพฤตินิยมของเจ้าพนักงานของรัฐและลูกจ้างที่ถูกกล่าวหาว่ารับสินบนและประพฤตินิยม การพิจารณาคดีต้องมีผู้พิพากษาเป็นองค์คณะ 3 คน การตัดสิน

ใช้เสียงข้างมาก ต้องพิจารณาพิพากษาให้เสร็จเรียบร้อยภายใน 3 เดือนนับแต่วันรับเรื่อง หากมีผู้ไม่พอใจคำพิพากษาสามารถฎีกาต่อศาลสูงสุดได้

ดังนั้นจึงต้องแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ว่า “ให้คู่ความประสงค์ที่จะอุทธรณ์คำพิพากษา อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด อีกทั้งเรื่องที่ต้องคำพิพากษาจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้นั้น จะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวข้องแก่ประเด็นแห่งคดี แต่ทั้งนี้ย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ในกรณีที่คู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดี”

2) ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม บัญญัติให้ผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ โดยกำหนดระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ไว้ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าหากผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งมีพฤติการณ์พิเศษ หรือมีเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ไม่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในกำหนด 30 วัน ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีสิทธิยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ออกไปได้ จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ว่า “เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาการอุทธรณ์ ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจออกคำสั่งเพื่อขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ เพื่อให้ดำเนินหรือให้มีให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น โดยต้องได้รับการอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน”

จากหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 มีหลักการว่า บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาอันบุคคลต้องหาว่ากระทำผิดหรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของตน ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจอิสระและเป็นกลาง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย บุคคลทุกคนที่ถูกลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์

การลงโทษและคำพิพากษาต่อศาลสูงให้พิจารณาทบทวนอีกครั้งตามกฎหมาย ทั้งยังได้กล่าวว่า บุคคลทุกคนที่ถูกดำเนินคดีอาญาพึงมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นกระทำผิดจริงตามกฎหมาย ผู้ที่ถูกดำเนินคดีอาญาพึงได้รับการคุ้มครองอย่างดีที่สุดให้มีสิทธิไม่ต่ำกว่ามาตรฐานดังต่อไปนี้

(1) จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะและเหตุแห่ง ข้อกล่าวหาที่มีต่อผู้นั้นด้วยภาษาที่ผู้นั้นสามารถเข้าใจได้

(2) จะต้องได้รับความสะดวกและเวลาพอสมควรในการที่จะเตรียมตัวต่อสู้คดีหรือ แก่ข้อกล่าวหา ตลอดจนติดต่อกับที่ปรึกษาตามความประสงค์ของผู้นั้น

(3) จะต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยไม่ชักช้า

(4) จะต้องได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าผู้อื่น และมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ด้วยตนเองหรือด้วยความช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายความ ในกรณีที่ผู้นั้นไม่มีทนายความ ก็พึงได้รับการจัดทนายความให้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม โดยที่ผู้นั้น ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหากว่าไม่มีเงินพอที่จะเสียได้

(5) จะต้องมีสิทธิตรวจสอบหรือซักค้านพยานบุคคลที่ให้การเป็นพยานกับสิทธิ นำสืบพยานหลักฐานแก่ข้อกล่าวหาที่ผู้นั้นด้วย

(6) จะต้องได้รับการจัดให้มีล่ามโดยที่ผู้นั้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในกรณีที่ผู้นั้น ไม่สามารถเข้าใจหรือไม่สามารถพูดในภาษาที่ใช้ในศาลของประเทศนั้นได้

(7) จะต้องไม่ถูกบังคับให้ต้องให้การในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองและจะต้อง ไม่ถูกบังคับให้ต้องรับสารภาพ

เมื่อพิจารณาการดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศอังกฤษ ระบบศาล ที่พิจารณาคดีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมี 3 ชั้นศาล ดังนั้นการทบทวนคำพิพากษาของศาลจึงสามารถดำเนินการได้ทั้งในชั้นศาลอุทธรณ์และในชั้นศาลฎีกา เมื่อศาลอาญาได้มีคำพิพากษาแล้วศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาตรวจสอบทบทวนคำพิพากษา ของศาลอาญาในปัญหาข้อกฎหมายได้ โดยพระราชบัญญัติการอุทธรณ์คดีอาญา ค.ศ. 1968 (The Criminal Appeal Act 1968) มาตรา 2 กำหนดให้โจทก์และจำเลยมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ คำพิพากษาได้ในกรณีคำพิพากษาไม่ถูกต้องในข้อกฎหมาย ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดพลาด บกพร่องในสาระสำคัญ หรือคำตัดสินของคณะลูกขุนควรถูกยกเลิก โดยเหตุผลว่าคำตัดสินนั้นเป็น คำตัดสินที่ไม่มีหลักประกันและไม่เป็นที่น่าพอใจ นอกจากนี้โจทก์และจำเลยยังสามารถอุทธรณ์ ได้แย้งการลงโทษของศาลได้เพราะกฎหมายมิได้กำหนดโทษไว้แน่นอน แต่คู่ความต้องได้รับการ อนุญาตให้อุทธรณ์จากศาลอุทธรณ์ก่อน และคู่ความมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์

ไปยังศาลสถานนางเพื่อพิจารณาตรวจสอบทบทวนได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์หรือศาลสถานนางก่อน ข้อกฎหมายที่จะขอให้ทำการตรวจสอบทบทวนนั้นต้องเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสะดวกเรียบร้อยของประชาชน

นอกจากพิจารณาการดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศอังกฤษแล้ว การดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเทศฝรั่งเศสก็มีกรณีที่น่านำมาคิดวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งในประเทศฝรั่งเศสการอุทธรณ์แยกเป็น กรณีประธานาธิบดี ซึ่งอยู่ในการพิจารณาพิพากษาโดยศาลอาญาชั้นสูง ตามกฎหมายถือว่าคำพิพากษาของศาลอาญาชั้นสูงถึงที่สุด ไม่อาจอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ ซึ่งปัจจุบันการไม่ให้อุทธรณ์นี้ขัดต่อหลักการที่ว่าคดีทุกคดีต้องมีศาลสองชั้นเป็นอย่างน้อยตามอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และอีกกรณีคือกรณีของรัฐมนตรีซึ่งอยู่ในการพิจารณาพิพากษาโดยศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐ ในกรณีของศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐนั้นเมื่อมีคำตัดสินว่ารัฐมนตรีมีความผิดแล้ว ก็สามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ โดยอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (Assemblée plénière de la Cour de Cassation) และศาลฎีกาจะต้องพิพากษาภายใน 3 เดือน คำพิพากษาถือเป็นที่สุดและบังคับโทษได้ หากศาลฎีกายกคำพิพากษาศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐและให้พิจารณาใหม่ เฉพาะผู้พิพากษาสำรองที่ไม่ได้นั่งพิจารณาเรื่องนั้นมาในคราวก่อนจึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาในครั้งนี้ได้

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงมาตรฐานของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 แล้ว ผู้ต้องคำพิพากษาไม่ได้มีเวลาพอสมควรในการที่จะเตรียมตัวต่อสู้คดีหรือแก้ข้อกล่าวหา ตลอดจนติดต่อกับที่ปรึกษาตามความประสงค์ของตน เมื่อระยะเวลาในการค้นหาค้นหาพยานหลักฐานใหม่และระยะเวลาที่ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถปรึกษากับผู้ซึ่งสามารถช่วยเหลือตนได้รวมกับระยะเวลาในการเรียบเรียงคำอุทธรณ์เข้าด้วยแล้ว ระยะเวลาเพียงสามสิบวันเป็นระยะเวลาที่น้อยเกินไป

เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลผู้ถูกดำเนินคดีอาญาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้มีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ถูกดำเนินคดีอาญาทั่วไป จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ว่า “เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาการอุทธรณ์ ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจออกคำสั่งเพื่อขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายเวลาเช่นนี้ให้ฟังทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น โดยต้องได้รับการอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน”

4.2 วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความเกี่ยวพันระหว่างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 กับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526

4.2.1 วิเคราะห์ปัญหาความเกี่ยวพันระหว่างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 กับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526

เมื่อพิจารณาสีทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้ต้องคำพิพากษาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้วพบว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 ประกอบระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 บัญญัติให้คำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเปิดเผยและเป็นที่สุด เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษามีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ผู้ต้องคำพิพากษาก็สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งคำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 มีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- 1) พยานหลักฐานใหม่นั้นยังไม่เคยปรากฏในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์ และไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดีและ
- 2) พยานหลักฐานใหม่นั้นต้องเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและ
- 3) ผู้ต้องคำพิพากษาไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้มาก่อนว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีอยู่ และจะต้องนำมาแสดงเพื่อประโยชน์ของตนและ
- 4) หากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นนั้นแล้วจะทำให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ยกฟ้องหรือยกคำร้องได้

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการขั้นตอนของคดีที่จะขึ้นมาสู่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ จะต้องผ่านกระบวนการไต่สวนหาข้อเท็จจริงจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) หรือผ่านกระบวนการไต่สวนของผู้ไต่สวนอิสระที่ได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา การพิจารณาคดีนั้นศาลจะพิจารณาโดยยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือของผู้ไต่สวนอิสระเป็นหลักในการพิจารณา ซึ่งระบบการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นระบบไต่สวน ศาลอาจไต่สวนข้อเท็จจริงและหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งยังมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ทั้งตลอดการขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

อีกทั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 27¹⁹⁶ มาตรา 28¹⁹⁷ และมาตรา 31¹⁹⁸ บัญญัติให้สิทธิแก่คู่ความทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะฝ่ายจำเลยในการขอตรวจและขอคัดสำเนาเอกสาร การยื่นบัญชี

¹⁹⁶ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อได้มีคำสั่งประทับฟ้องแล้วให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลย และนัดคู่ความมาศาลในวันพิจารณาคดีครั้งแรก

นับแต่วันที่จำเลยได้รับสำเนาฟ้องให้จำเลยมีสิทธิขอตรวจและขอคัดสำเนาเอกสารในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ในวันพิจารณาคดีครั้งแรก เมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้ข้ออ้างอย่างไรบ้างทำให้การของจำเลยให้บันทึกไว้ ถ้าจำเลยไม่ให้การก็ให้บันทึกไว้ และให้ศาลกำหนดวันตรวจ พยานหลักฐาน โดยให้โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน.”

¹⁹⁷ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 28 บัญญัติว่า “ให้โจทก์จำเลยยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอ ก่อนวันพิจารณาตรวจพยานหลักฐาน ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

การยื่นบัญชีระบุพยานเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษา เมื่อสามารถแสดงเหตุผลสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้น หรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดี.”

¹⁹⁸ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 31 บัญญัติว่า “ในการไต่สวน ให้องค์คณะผู้พิพากษาสอบถามพยานบุคคลเอง โดยการแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งจะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น โดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป.”

ระบุพยานแม้ล่วงเลยระยะเวลาที่จะต้องยื่นก็สามารถยื่นบัญชีระบุพยานได้ ทั้งให้คู่ความทั้งสองฝ่ายส่งพยานหลักฐานทั้งหมดต่อศาล เพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบ และให้คู่ความเสนอแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อองค์คณะผู้พิพากษา และองค์คณะผู้พิพากษายังเป็นผู้ถามพยานเอง โดยแจ้งให้พยานทราบประเด็นของคดีและข้อเท็จจริงซึ่งจะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความตอบศาล หลังจากนั้นจึงให้คู่ความถามพยานต่อไป โดยการถามพยานนั้นข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2543 ซึ่งประธานศาลฎีกาเป็นผู้ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 มาตรา 18 โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาอนุญาตให้ใช้คำถามนำในการถามพยานได้ ซึ่งต่างจากการพิจารณาคดีอาญาในศาลยุติธรรมทั่วไปที่เป็นระบบกล่าวหา และหากอัยการสูงสุดหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือบุคคลใดที่เกี่ยวข้องในคดี เกรงว่าพยานหลักฐานซึ่งอาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหาย หรือยากแก่การนำมาไต่สวนภายหลัง บุคคลดังกล่าวอาจยื่นคำร้องต่อศาลให้ศาลมีคำสั่งให้ไต่สวนพยานหลักฐานนั้นไว้ทันทีได้

จากบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นพบว่า ระบบการไต่สวนของศาลเป็นการไต่สวนหาข้อเท็จจริงซึ่งคู่ความมีสิทธินำเสนอพยานหลักฐานโต้แย้งพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ตลอดเวลา แม้ว่าพยานหลักฐานนั้นจะเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นหลังจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิดแล้ว หรือมีการฟ้องคดีแล้วก็ตาม อีกทั้งคู่ความยังสามารถนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลได้ตลอดการพิจารณาคดี ก่อนที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยแสดงให้องค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้นหรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมหรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดี ศาลก็อนุญาตให้ระบุพยานเพิ่มเติมได้

อีกทั้งจากลักษณะวิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นลักษณะที่สำคัญที่ทำให้จำเลยถูกจำกัดสิทธิ โดยไม่นำหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปมาใช้ในหลายกรณี ได้แก่ โจทก์ไม่มีหน้าที่นำสืบ แต่จำเลยกลับมีหน้าที่นำสืบความบริสุทธิ์ของตนเอง จำเลยถูกพิพากษาเบื้องต้นว่ามีความผิด การไม่นำหลักกบประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย พยานหลักฐานของฝ่ายจำเลยศาลสามารถนำมาลงโทษจำเลยได้ จำเลยเป็นคู่ความกับศาลโดยตรงจะต้องต่อสู้คดีกับศาลเอง และที่จำเลยถูกมองว่ากระทำผิดมาตั้งแต่ต้นด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเช่นนี้ ยากยิ่งที่จำเลยจะมีโอกาสชนะคดี

ดังนั้น คำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม จึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก เพราะพยานหลักฐานใหม่ดังกล่าวนั้นจะต้องยังไม่เคยปรากฏในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์ จากเหตุทั้งหมดนี้มีผลทำให้พยานหลักฐานที่ฝ่ายผู้ต้องคำพิพากษาเคยอ้างในบัญชีระบุพยานแล้ว แต่องค์คณะผู้พิพากษามีได้นำมาพิจารณาหรือแม้จะนำมาพิจารณาแล้ว แต่มิได้ให้น้ำหนักพยาน ก็ไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่จะสามารถนำมายกขึ้นใช้อ้างในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ เพราะถือเป็นพยานหลักฐานที่เคยปรากฏในสำนวนมาแล้ว แม้ว่าพยานหลักฐานนั้นจากการสืบพยานในชั้นพิจารณาของศาลพยานนั้นอาจจะยังพอมีประโยชน์ต่อผู้ต้องคำพิพากษาอยู่ก็ตาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ยังได้บัญญัติอีกว่า พยานหลักฐานใหม่ที่จะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้นั้นต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญด้วย โดยมีได้ระบุรายละเอียดถึงข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญไว้ชัดเจน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต้องตีความตามบทบัญญัติดังกล่าวเนื่องจากคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีทั้งคดีที่มีโทษทางอาญาคดีที่มีการกล่าวหาบุคคล¹⁹⁹ และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ²⁰⁰ ร่ำรวยผิดปกติ ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรืออัยการสูงสุดแล้วแต่กรณีจะมีคำร้องขอให้ทรัพย์สินที่ร่ำรวยผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดิน คดีที่มีการกล่าวหาว่าผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประกาศกำหนดให้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ²⁰¹ และมีคำขอให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดิน²⁰² และคดีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้วินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือ

¹⁹⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 275 วรรคหนึ่ง.

²⁰⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 249.

²⁰¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 263 และมาตรา 264 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542, มาตรา 9 (4).

²⁰² พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542, มาตรา 83.

ปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ²⁰³ ซึ่งแต่ละคดีมีข้อเท็จจริงที่ซึ่งเป็นสาระสำคัญแตกต่างกัน ดังนั้น คำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” จึงเป็นปัญหาในการอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ตามกฎหมายไทยก่อนปีพุทธศักราช 2526 จำนวนในคดีอาญาที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ถูกลงโทษไม่ว่าจะเป็นโทษปรับ โทษจำคุกหรือโทษประหารชีวิต แม้ภายหลังจะปรากฏข้อเท็จจริงว่าตามคำพิพากษาของศาลในคดีดังกล่าวนั้น ซึ่งผู้พิพากษาได้พิจารณาไปตามหลักฐานในสำนวนของศาลที่พนักงานอัยการนำเสนอและนำสืบตามหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นลำดับมานั้น บางส่วนหรือทั้งหมดเป็นพยานหลักฐานเท็จซึ่งศาลไม่อาจจะทราบได้ แม้จะปรากฏภายหลังว่าจำนวนที่ถูกพิพากษาให้ลงโทษไปนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็ไม่มีทางที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้นอกจากการขออภัยโทษซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งเท่านั้น²⁰⁴ ต่อมาประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลัง หากปรากฏหลักฐานขึ้นใหม่ว่าบุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิดและกำหนดให้มีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่พิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลผู้นั้นมิได้กระทำความผิด ตามเหตุผลที่ปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐได้เล็งเห็นถึงความเสียหายที่เกิดจากความผิดพลาดหรือบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมที่อาจส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์ต้องรับโทษ ซึ่งแม้จะมีวิธีการบรรเทาความเสียหายโดยการอภัยโทษ การนิรโทษกรรม การล้างมลทินแต่มาตรการดังกล่าวก็มิได้มีการแก้ไขความผิดพลาดหรือบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมโดยตรง การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงมีส่วนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เพื่อเยียวยาความเสียหายจากการเสียชื่อเสียง เกียรติยศและยังจะช่วยให้สามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้สำเร็จอีกด้วย²⁰⁵

บุคคลผู้ที่จะเข้าเงื่อนไขที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ต้องมีคดีเดิมที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลต้องรับโทษทางอาญาซึ่งหมายถึงเฉพาะถึงคดีอาญาเท่านั้น และเป็นคดีอาญาที่พิพากษาโดยศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ต้องเป็นคดีที่ถึงที่สุดไปแล้ว และมีคำพิพากษาลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งแก่จำเลย ถ้าคดีเดิมยังไม่ถึงที่สุดหรือถึงที่สุดแล้วแต่จำเลยมิได้ถูกลงโทษ เนื่องจากมีการรอกการลงโทษจำคุกโดยมิได้กำหนดโทษปรับ หรือกรณีมีเหตุยกเว้นโทษ เช่นนี้ไม่สามารถขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้

²⁰³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 263.

²⁰⁴ มารุต บุณนาค. เล่มเดิม. หน้า 104.

²⁰⁵ คณิน วงศ์ใหญ่. เล่มเดิม. หน้า 56.

ทั้งจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 อีกด้วยว่า

1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดภายในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากบุคคลตาม 1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น มีคำพิพากษาถึงที่สุดภายในภายหลังแสดงว่า เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

กรณีสุดท้ายนี้ไม่จำเป็นต้องมีคำพิพากษาคดีใหม่มารองรับเสียก่อน ซึ่งพยานหลักฐานใหม่นี้ต้องบรรยายในคำร้องว่าในคดีก่อนนั้นพยานหลักฐานดังกล่าวไม่ได้นำสืบ จะเป็นพยานบุคคลพยานเอกสารก็ได้ แต่ต้องไม่นำพยานหลักฐานเดิมซึ่งได้สืบพยานกันมาแล้วมาสืบใหม่ ต้องไม่ปรากฏในสำนวนศาลในคดีเดิมที่พิพากษาถึงที่สุดลงโทษผู้ต้องรับโทษ นอกจากนี้ยังต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่ชัดเจนและสำคัญแก่คดีถึงขนาดถ้าได้นำสืบในคดีเดิมแล้วจะแสดงได้ว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ดังนั้นพยานบอกเล่าหรือพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ หรือพยานหลักฐานนั้นเพียงแสดงให้เห็นถึงเหตุยกเว้นโทษหรือเหตุลดหย่อนโทษเท่านั้น ก็ไม่เป็นพยานที่สำคัญแก่คดี จะขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอ้างเหตุพยานหลักฐานใหม่นี้ไม่ได้²⁰⁶

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เมื่อมีเหตุตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 โดยกฎหมายกำหนดให้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีนั้นหรือศาลอื่นที่มีเขตอำนาจแทนศาลนั้น²⁰⁷ โดยผู้ร้องต้องอ้างเหตุที่จะขอพิจารณาคดีใหม่โดยละเอียดชัดเจนแต่มิได้กำหนดเวลาที่จะต้องยื่นคำร้องไว้ แม้ผู้ต้องคำพิพากษาที่ได้รับโทษประหารชีวิตจะถูกประหารชีวิตไปแล้ว ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องแทนผู้รับโทษทางอาญาก็มีสิทธิยื่นคำร้องแทนเพื่อขอคำทดแทนเพื่อการที่บุคคลใดต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด²⁰⁸ หรือขอรับสิทธิที่บุคคลนั้นเสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคืนไว้ในคำร้องได้ และให้ศาลที่รับคำร้องทำการไต่สวนคำร้องว่ามีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่หรือไม่ เมื่อไต่สวนคำร้องแล้ว

²⁰⁶ วิลาสินี รอดฤดี. (2548). ปัญหาทางอาญาในการเยียวยาแก่จำเลยในการพิจารณาคดีที่ผิดพลาด. หน้า 69-71.

²⁰⁷ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 8.

²⁰⁸ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 14.

ให้ศาลที่ไต่สวนคำร้องส่งสำนวนการไต่สวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังศาลอุทธรณ์ หากศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ศาลอุทธรณ์ก็จะคำสั่งรับคำร้องและส่งให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป แต่หากศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นไม่มีมูล ศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งยกคำร้อง คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด²⁰⁹ ในการพิจารณาคดีอาญาที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่นั้น หากคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา กฎหมายกำหนดให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องพิจารณาและทำความเข้าใจส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีเป็นผู้พิจารณา²¹⁰

เมื่อพิจารณาถึงสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเปรียบเทียบกับสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลยุติธรรมในคดีอาญาทั่วไปที่จะสามารถยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แล้ว เห็นว่ามีความเกี่ยวพันกัน โดยจะเห็นได้ว่ามูลเหตุที่จะยื่นคำร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 นั้น จะต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดี โดยกรณีตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (1) และ (2) จะต้องมีการพิพากษาถึงที่สุดเสียก่อน ส่วนกรณีตาม มาตรา 5 (3) เป็นกรณีที่พยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญในคดีนั้นมียุ่แล้วแต่มิได้นำมาสืบในคดีเดิมที่ถึงที่สุดไปแล้วนั้น โดยพยานหลักฐานใหม่นั้นต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่ชัดเจนและสำคัญแก่คดีถึงขนาดถ้าได้นำมาสืบในคดีเดิมแล้วจะแสดงได้ว่าจำเลยไม่มีความผิด²¹¹ เมื่อพิจารณาแล้ว เห็นว่ามีความหมายทำนองเดียวกับบทนิยามของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ที่กำหนดไว้ในระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ข้อ 3 จึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณา กล่าวคือ กรณีหากมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดีตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (3) หรือมีกรณีตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (1) และ (2) เกิดขึ้นหลังจากพ้นกำหนดเวลายื่นอุทธรณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ผู้ต้องคำพิพากษาไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้ หรือกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง

²⁰⁹ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 10.

²¹⁰ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526, มาตรา 13.

²¹¹ อติเทพ ธีระวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 47.

ตำแหน่งทางการเมืองใช้พยานหลักฐานใดเป็นหลักในการวินิจฉัยลงโทษผู้ต้องคำพิพากษาศาล ซึ่งท้ายที่สุดแล้วพยานหลักฐานนั้น หากกรณีเป็นพยานบุคคลก็เป็นพยานบุคคลที่คำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือหากเป็นพยานอื่นก็เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (1) และ (2) ส่งผลให้ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ภายในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 เนื่องจากตามพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดเงื่อนไขที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้เฉพาะคดีอาญาที่พิพากษาโดยศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเท่านั้น

4.2.2 แนวทางแก้ไขปัญหาความเกี่ยวพันระหว่างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 กับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526

จากปัญหาในข้อ 4.2.1 นั้น สามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขโดยกำหนดบทนิยามและเงื่อนไขของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่” จึงควรแก้ไขโดยกำหนดในระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ข้อ 3 ว่า “พยานหลักฐานที่ผู้ต้องคำพิพากษาและคำสั่งจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ จะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวแก่ประเด็นแห่งคดี เช่น คดีที่มีความผิดอาญาต้องพิจารณาการกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ คดีที่มีคำขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินตามรายการที่ถูกกล่าวหาว่าร้ายวญผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นผู้ถูกกล่าวหาได้มาอย่างไร ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่และทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ คดีที่กล่าวหาว่าจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบ ต้องพิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหาจงใจไม่ยื่นบัญชีหรือเอกสารประกอบหรือไม่ หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบหรือไม่ เป็นต้น แต่ทั้งนี้พยานหลักฐานย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ในกรณีที่คู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน”

กรณีที่ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีสิทธิขอฎีฟ้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังได้ หากภายหลังปรากฏพยานหลักฐานใหม่ว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิด และควรได้รับบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน โดยใช้แนวทางตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการฎีฟ้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 13 (2) ซึ่งบัญญัติว่า “.....ในกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาและทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีพิจารณา เพื่อพิพากษายกคำร้อง หรือยกคำพิพากษาเดิม และพิพากษาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิด.....” และตามพระราชบัญญัติการฎีฟ้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 20 ซึ่งบัญญัติว่า “คำร้องให้ยื่นได้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงตาม มาตรา 5 หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด แต่เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษศาลจะรับคำร้องที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวนี้ไว้พิจารณาก็ได้”

ควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นขอให้ฎีฟ้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันมีพยานหลักฐานใหม่ หรือภายในสิบปีนับแต่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้หลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องขอให้ฎีฟ้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่และการพิจารณาวินิจฉัยพยานหลักฐานใหม่ ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด” ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยผู้บริสุทธิ์ยื่นคำร้องโดยใช้ระยะเวลาเดียวกับระยะเวลาตามพระราชบัญญัติฎีฟ้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526

ควรเพิ่มเติมให้มีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การฎีฟ้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ กรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช ... ว่า “พยานหลักฐานใหม่ หมายความว่า พยานหลักฐานที่เป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุซึ่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาศัยเป็นหลักในการวินิจฉัยพิพากษาลงโทษ และในภายหลังแสดงว่า พยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุนั้นเป็นเท็จหรือเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบ จะแสดงว่าผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีได้กระทำความผิด” โดยกรณีนี้จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่จำเลยที่ไม่ได้กระทำความผิด ทำให้สามารถหาพยานหลักฐานมาหักล้างคำพิพากษาอันถึงที่สุดที่ตนมีได้กระทำความผิดได้

ควรเพิ่มเติมให้มีระเบียบที่ประชุมใหญ่สภาฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ กรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช ... ว่า “ผู้ต้องคำพิพากษาของสภาฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สามารถยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ได้ โดยยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ต่อสภาฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้พิพากษาของสภาฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้รับเลือก โดยมติที่ประชุมสภาฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จำนวนสามคนเป็นผู้พิจารณาคำร้องดังกล่าว”

เพื่อให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาได้โดยไม่เกิดความเคลือบแคลงสงสัยในคำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ดังนั้นระเบียบที่ประชุมใหญ่สภาฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาสภาฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 นั้นควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ข้อ 3 วรรคสุดท้าย ที่กำหนดบทนิยามและเงื่อนไขของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่” ซึ่งแม้ระเบียบดังกล่าว ในข้อ 4 กำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่จะยกขึ้นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่สภาฎีกานั้นต้องเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและผู้ต้องคำพิพากษาต้องไม่รู้ หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีอยู่ และจะต้องนำมาแสดงเพื่อประโยชน์ของตน ทั้งหากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นนั้นแล้ว จะทำให้สภาฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องหรือยก คำร้องได้” จะทำให้ความหมายของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” มีความชัดเจนขึ้น แต่ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าหากพยานหลักฐานที่อ้างขึ้นมาใหม่นั้น จะทำให้สภาฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องในการกระทำความผิดบางข้อหา หรือยกคำร้องคำขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินบางรายการ เพราะนอกจากจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่ยังไม่เคยปรากฏในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์แล้ว ยังต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต้องตีความตามบทบัญญัติดังกล่าวว่าอะไรที่จะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ

จึงควรแก้ไขโดยกำหนดในระเบียบที่ประชุมใหญ่สภาฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาสภาฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ว่าพยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่สภาฎีกาได้นั้นจะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวข้องแก่ประเด็นแห่งคดีเท่านั้น

แต่ทั้งนี้พยานหลักฐานย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ซึ่งข้อเท็จจริงอื่นที่ใช้ประกอบดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ หรือการรอกการลงโทษให้จำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 นั้นไม่ใช่สาระสำคัญแห่งคดีที่จะนำมาอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แต่หากคู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีเสียก่อน

เนื่องจากพยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญในแต่ละคดีแต่ละฐานความผิดที่ขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นมีข้อเท็จจริงแตกต่างกันไป ในส่วนคดีที่มีความผิดอาญาข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญอันพึงได้รับการพิจารณาวินิจฉัย คือ การกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ ส่วนคดีที่มีคำขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินข้อเท็จจริงที่ควรได้รับการพิจารณาโดยถือว่าเป็นสาระสำคัญ คือ ทรัพย์สินตามรายการที่ถูกกล่าวหาว่ารั่วไหลผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกตินั้น ผู้ถูกกล่าวหาได้มาอย่างไร ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่และทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ และสำหรับคดีที่กล่าวหาว่าจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบ กรณีนี้ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ คือ ผู้ถูกกล่าวหาจงใจไม่ยื่นบัญชีหรือเอกสารประกอบหรือไม่ หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบหรือไม่ ดังนั้นถ้อยคำของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ควรจะให้ความหมายของข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญของคดีแต่ละกรณีให้ชัดเจนไม่ใช่เพียงการบอกอย่างกว้างๆ โดยไม่มีข้อเท็จจริงประกอบขยายความ

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ที่บัญญัติถึงเรื่องการอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหลักเกณฑ์ที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ต้องมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ โดยยื่นอุทธรณ์ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น เห็นว่าพยานหลักฐานใหม่นั้นจะปรากฏขึ้นได้ยากในเวลาอันสั้นนี้ และพยานหลักฐานบางอย่างก็ไม่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาโดยองค์คณะผู้พิพากษา หรือเป็นพยานหลักฐานที่ศาลได้พิจารณาแล้วแต่มิได้ให้นำหนักแก่พยานนั้น พยานหลักฐานดังกล่าวจึงเป็นพยานที่เคยเสนอต่อศาลมาแล้วก็ไม่สามารถนำพยานหลักฐานนั้นมาอุทธรณ์ได้ และหากมีพยานหลักฐานใหม่ที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่าผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้กระทำความผิด ปรากฏขึ้นหลังจากพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์แล้ว

และเป็นกรณีที่จะยื่นคำร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีดังกล่าวขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ดังนั้น ก็ควรให้โอกาสแก่ผู้ต้องคำพิพากษาที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเหมือนบุคคลทั่วไปที่มีใช้ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มิฉะนั้นจะเป็นการไม่เสมอภาคกันตามกฎหมาย ซึ่งหลักเกณฑ์ ตามพระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 ที่ผู้ต้องคำพิพากษา ในคดีอาญาทั่วไปอาจร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ มีดังนี้

1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับ ความจริง หรือ

2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณา พิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่า เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือ เป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตาม พระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 ประกอบกับระเบียบที่ ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปใน สาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 เห็นว่ามีความเกี่ยวพันกัน เมื่อหลักการของพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 ระบุว่า เพื่อให้กระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม และเป็นการ ค้ำครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา (Due process) และเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติที่รับรองกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 วรรคห้า ที่ให้สิทธิแก่ ผู้ถูกกล่าวหาที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลสูงเพื่อทบทวนคำพิพากษาอีกครั้งนั้น ควรที่จะมีการ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้จะมีได้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษา หรือเคยยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแล้ว แต่ศาลไม่รับอุทธรณ์ไว้พิจารณาก็ตาม ผู้ต้อง คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นก็ยังมีสิทธิขอรื้อฟื้น คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ หากมีข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อคุ้มครองหลักประกัน สิทธิและเสรีภาพของจำเลยในคดีอาญาให้ได้รับความเป็นธรรม